

MARKETING

ILMIY, AMALIY VA OMMABOP JURNAL

1-oktyabr- O'qituvchi va
Murabbiylar kuni

№9 – SON

9710 xalqaro daraja

№240874

ISSN: 3060-4621

2025-YIL, SENTYABR

JURNALNING MAQSADI

Tadbirkorlik-biznes faoliyatini tashkil etishning marketing asoslarini, yo'nalishlari, echimlari, vositalarini yaratish va rivojlantirish

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

TEL: (97) 783-84-64

VEB-SAYT

www.marketingjournal.uz

ELEKTRON POCHTA:

info@marketingjournal.uz

TELEGRAM BOT:

[@marketinjournalbot](https://t.me/marketinjournalbot)

TELEGRAM KANAL:

<https://t.me/tdiumarketingjournal>

MUASSIS

“Tadbirkor va ishbilarmon” MCHJ

JURNALNING ILMIYLIGI

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining **2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

INDEKSATSIYA

BOSH MUHARRIR

Xakimov Ziyodulla Axmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Yusupov Muxamadamin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor;

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori;

Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, i.f.d., prof., TDIU Marketing kafedrasini mudiri;

Soliyev Axmadjon Soliyevich, i.f.d., NaMTI Marketing kafedrasini professori;

Ikramov Murad Akramovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich, i.f.d., prof., TDIU Iqtisodiy xavfsizlik kafedrasini mudiri, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi;

Zarova Elena Viktorovna, i.f.d., G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti professori, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi

Akramov Tohir Abdurahmonovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Samadov Asqarjon Mishomovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi, i.f.n., dots., TDIU Kengash kotibi;

Sobirov Azizbek Avazbekovich, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Sadikov Shoxrux Shuxratovich, PhD, dots., TIU Departament boshlig'i;

Musyeva Shoirazimovna, i.f.n., SamISI Marketing kafedrasini professori;

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Djurabayev Otabek Djurabayevich, i.f.d., TDIU Innovatsion menejment kafedrasini dotsenti;

Karimova Shirin Zoxid qizi, PhD, TDIU Axborot texnologiyalari kafedrasini katta o'qituvchisi;

Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbaevich, DSc., Namangan muhandislik-qurilish instituti dotsenti;

Fayzullayev Javlonbek Sultonovich, DSc., TDIU, Yashil iqtisodiyot kafedrasini dotsenti;

Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich, DSc., TDIU, "Iqtisodiy va moliyaviy xavfsizlik" kafedrasini professori

Bobojonov Azizjon Babaxanovich, DSc, TDIU, "Raqamli iqtisodiyot" kafedrasini dotsenti

Allayarov Shamsiddin Amanullayevich, DSc, prof., TDIU, "Savdo ishi" kafedrasini mudiri

Jumayev Olimjon Sadulloevich, DSc, Raqobat siyosati va iste'molchilar huquqlari tadqiqotlari markazi direktori

Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich, PhD., TDIU Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari fakulteti dekan muovini

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., Alfraganus universiteti "Menejment va marketing" kafedrasini mudiri

Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, TDIU biznes boshqaruvi va logistika kafedrasini professori

Tuychiyev Alisher Jurayevich, Alfraganus University "Iqtisodiyot" fakulteti dekani professor

Nazarova Ra'no Rustamovna, TDIU "Yashil" iqtisodiyot kafedrasini mudiri, Iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Usmonov Bunyod Aktam o'g'li, PhD, TDIU Moliyaviy tahlil kafedrasini v.b.dotsenti;

Dehqonov Burxon Rustamovich, PhD., TDIU Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish bo'limi bosh mutaxassisi;

Turobova Hulkar Rustamovna, PhD., BuxDU, Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrasini dotsenti;

Elektron nashr 603 sahifa. E'lon qilishga 2025-yil 29-sentyabrda ruxsat etildi

MUNDARIJA

ЭТАПЫ РАЗРАБОТКИ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ	7
Кучаров Абдор Собиржонович, Бобожонов Азизжон Бабаханович, Хусейнов Рахим Али оглы	
KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTIDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO‘LLAB-QUVVATLASHGA QARATILGAN TA‘LIM XIZMATLARI KO‘RSATISH TURLARI TAHLILI	16
Ergashev To‘lqin Shokirovich	
ЭВОЛЮЦИЯ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО БИЗНЕСА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ.....	23
Мирисаев Абдурахман Абдулахатович	
E-COMMERCE DIFFERENCES BETWEEN DEVELOPING AND DEVELOPED COUNTRIES.....	33
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
TO‘QIMACHILIK KORXONALARINING MARKETING DASTURLARINI RAQAMLASHTIRISH ASOSIDA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI	40
Ikramova Taxmina Latifovna	
MINTAQAVIY RESURLARNI BOSHQARISHDA MENEJMENT YONDASHUVLARI: INSTITUTSIONAL NAZARIYA VA IQTISODIY XAVFSIZLIK INDIKATORLARI ASOSIDA BAHOLASH.....	50
Ismoilov Abdulxoliq Muxiddin o‘g‘li	
TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY YETAKCHILIK MODELLARIDAN FOYDALANISH	60
Kazakov Olim Sabirovich	
TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI XORIJIY INVESTITSİYALARNI QABUL QILUVCHI MAMLAKATLAR IQTISODIYOTIGA TA‘SIRI BO‘YICHA EKONOMETRIK DALILLAR: USLUBLARGA ASOSLANGAN SHARH	67
Madumarov Xusniddin Komilovich	
TO‘QIMACHILIK KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA‘MINLASHDA KORPORATIV MADANIYAT VA MARKETING STRATEGIYALARI UYG‘UNLIGI	78
Matrizayeva Dilaram Yusupbayevna	
AHOLINING MODDIY FAROVONLIGI TUSHUNCHASI VA UNGA TA‘SIR ETUVCHI OMILLARI	84
Mirzamurodov Oltinbek Sultonali o‘g‘li	
SUN‘IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN KICHIK BIZNESDA FOYDALANISHNING XORIJIY TAJRIBALARI VA O‘ZBEKISTONDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI	90
Navruz-zoda Layli Baxtiyorovna	
CHAKANA SAVDODA ONLAYN KO‘RIB, OFLAYN XARID QIL (ROPO) MODELIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARINI ANIQLASH.....	98
Rajapova Gulmira	
TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA IQTISODIY MEXANIZMLARNING ROLI VA SAMARADORLIGI	105
Agzamova Marguba Mirabdullayevna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA ISHLAB CHIQARISHNI AVTOMATLASHTIRISH, ERP VA CRM TIZIMLARINI JORIY ETISH ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH	113
Uzakova Umida Ruziyevna	
FEATURES AND DISADVANTAGES OF IMPLEMENTING THE DIGITAL ECONOMY FOR CONSTRUCTION COMPANIES	122
Kurbanova Maftuna Lazizovna, Muhammad al-Khwarizmi	
LEVERAGING INNOVATIVE MARKETING STRATEGIES IN RETAIL THROUGH DISTRIBUTED DATA AND KNOWLEDGE-BASED SYSTEMS	134
Karimova Nafisabonu Djamshidovna	
XALQARO RAQOBATBARDOSHLIKNI BAHOLASH BO‘YICHA USLUBIY YONDASHUVLAR....	145
Mallaboyev Anvarjon Sotvoldiyevich	

FOREIGN EXPERIENCE IN ORGANIZING REMOTE BANKING SERVICE	154
Abduvohidov Abdumalik Mahkamovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING	
IQTISODIY-IJTIMOIIY OQIBATLARI TAHLILI	161
Xatamov Nurbek Ochildiyeovich	
THE IMPACT OF GREEN BUSINESS EDUCATION AMONG ENTREPRENEURS ON THE	
ECONOMY: A LITERATURE REVIEW	172
Amonov Sardor Zamon o'g'li, Turobova Hulkar Rustamovna	
ISTE'MOLCHILARNING EKOLOGIK ONGINI SHAKLLANTIRISHDA RAQAMLI	
MARKETINGNING ROLI	188
Uzoqova Dilnoza Yusuf qizi	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALARNI BOSHQARISHNING	
XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	196
Uzakova Umida Ruziyeвна	
TEMIR YO'L TRANSPORTI INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH VA LOGISTIKA	
SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH	
IMKONIYATLARI.....	203
Qilichev Umid Ibodullayevich	
UNIVERSITETNI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA BENCHMARKING USULIDAN	
FOYDALANISH YO'LLARI.....	210
Maxmudov Faxriddin Umarovich	
O'ZBEKISTONDA UY-JOY QURILISHINI RIVOJLANISHI TAHLILI	219
Usmanov Mirumar Abdulla o'g'li	
KIMYO SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH	
SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING	
NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	228
Sabirov Oybek Shavkatbekovich	
QASHQADARYO VILOYATIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK TOMONIDAN ISHLAB	
CHIQUILGAN MAHSULOT HAJMINING PROGNOZLASH.....	237
Xudoyorov Laziz Niyozovich	
РАЗВИТИЕ ИННОВАЦИОННОГО МЕНЕДЖМЕНТА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ	
ГЛОБАЛЬНОЙ КОНКУРЕНЦИИ.....	246
Азизов Ильдар Рафаэльевич	
TIJORAT BANKLARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI RAQAMLI XIZMAT TURLARI ORQALI	
RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLARI.....	254
Foziljonova Mushtariybonu Farruxbek qizi	
KORXONALAR PUL OQIMLARI BOSHQARUVIDA PROGNOZ USULLARIDAN FOYDALANISH	263
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li	
ELEKTRON SAVDO SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI	
INTEGRATSIYALASHGAN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINING O'RNI VA AMALIY	
JIHATLARI.....	270
Abidjonov Nodirbek Odiljon o'g'li	
INNOVATSION IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDAGI ILG'OR XORIJ MAMLAKATLAR	
TAJRIBASI.....	277
Rajabov Alibek Xushnudbekovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORIDA YASHIL SUG'URTA KONSEPSIYASI: ZARURAT, JORIY	
HOLAT VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	285
Zoyirov Laziz Subxonovich	
BREND QIYMATINI ANIQLASHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI VA ULARNING	
SAMARADORLIGI.....	294
Maxmudov Tohirjon Olimjonovich, Odilov Akbarjon Nosirjon o'g'li	
XUSUSIY OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI BOSHQARISHNI	
TAKOMILLASHTIRISH.....	304
Gulmatov Bahodir Xabibullayevich	

KORXONALAR BREND QIYMATINI ANIQLASHNING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARI	311
Maxmudov Tohirjon Olimjonovich	
MINTAQA TURIZM SALOHİYATINI VA UNGA TASIR ETUVCHI OMILLAR.....	318
Nasriddinov Husanbek Sadriddin o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OZIQ-OVQAT SANOATI DON MAHSULOTLARI TARMOG'IDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH: NAZARIY-METODOLOGIK YONDASHUV	324
Dildora Kurbanova	
XALQARO SAVDONING SIRKULAR IQTISODIYOT TAMOIYLLARIGA UYG'UNLASHUVIDA ASOSIY TENDENSIYALAR.....	333
Muratova Shohista Nimatullayevna	
QISHLOQ XO'JALIGI KLASSTERLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI.....	342
Yuldasheva Dildora Kamiljan qizi	
KOMPAIYALARDA IQTISODIY KO'RSATKICHLARNI YAXSHILASHDA XODIMLAR SALOHİYATINING O'RNI.....	350
Sattarov Shuxrat Abug'affarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUDUDLARI RIVOJLANISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	355
O'rozov Azamat Otaboyevich	
KIMYO SANOATI KORXONALARIDA RAQAMLI KOMMUNIKATSIYA STRATEGIYALARINING SAMARADORLIGINI KPI VA ROI INDIKATORLARI ASOSIDA BAHOLASH.....	363
Muminova Dildora Dilshadovna	
HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT THROUGH INVESTMENT: INTERNATIONAL EXPERIENCE OF DEVELOPING COUNTRIES	371
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
MILLIY IQTISODIYOTNING TASHQI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHGA YONDASHUVLAR.....	378
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
"DAVLATNING IQTISODIY XAVFSIZLIGI" TOIFASIGA YONDASHUVLARNING PAYDO BO'LISHI VA EVOLYUTSIYASI	384
Karimov Javlon Ko'ziyevich	
ESG (ENVIRONMENTAL, SOCIAL, GOVERNANCE) TAMOIYLLARINI DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARDA JORIY ETISH.....	395
Ismailov Allayor Rashidovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA ISHLAB CHIQRISHNI SIFAT MENEJMENTI TAMOIYLLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR.....	405
Achilov Ilmurad	
INVESTITSION SALOHİYATNI OSHIRISH ORQALI MINTAQALARNI IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	415
Qobilov Anvar Eshpo'lotovich	
"YASHIL IQTISODIYOT" TAMOIYLLARI ASOSIDA IQTISODIY XAVFSIZLIK SOHASIDA BOSHQARUV QARORLARINI ASOSLASHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI.....	424
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA KOMPAIYALARINING INVESTITSION FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	433
Haqberdiyev Bekzod Uktamovich	
O'ZBEKISTONDA BARQAROR IQTISODIY O'SISH VA ATROF MUHIT MUHOFAZASINI TA'MINLASH MAQSADIDA KICHIK BIZNES VA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI	444
Uskenbayeva Dilnoza Bakhodir qizi	
TRANSPORT TIZIMLARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	453
Saidmurodov Feruz Sodiqjon o'g'li	

MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA OZIYQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH MASALALARI	459
Xusanova Gavhar	
O'ZBEKISTONDA AHOLI TURMUSH FARAVONLIGI ASOSIY KO'RSATKICHLARI VA ULAR DINAMIKASI TAHLILI.....	467
Atayev Jahongir Erkinovich	
СОВРЕМЕННАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ОЦЕНКИ ФАКТОРОВ, ВЛИЯЮЩИХ НА РАЗВИТИЕ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО БИЗНЕСА	476
Исраилов Рустамбек Ибрагимович	
REKLAMA XIZMATLARI BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH BO'YICHA XORIY TAJRIBASI VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH YO'NALISHLARI.....	487
Xamrakulov Azamat Baxritdinovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BAHOLASH VA BOSHQA TUZILMALARNING O'ZARO HAMKORLIK MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	496
Rixsimbayev Odiljon Kabildjanovich	
MINTAQAVIY RIVOJLANISH VA SANOAT KORXONALARINI JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY MOHIYATI.....	505
Nuritdinov Botir Kodirxanovich	
INVESTITSIYALAR VA ULARDAN TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA SAMARALI FOYDALANISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	517
Isakov Axmadali Esanbaevich	
KORXONALARNI BUDJETLASHTIRISH ASOSIDA BOSHQARISHNING XALQARO TAJRIBALARI.....	525
Sobirov Shoyadbek Kurbonaliyevich	
IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH BO'YICHA JORIY MEXANIZMLARNING TAHLILI	537
Tirkashev Farruxjon Xolyigitovich	
TASHABBUSLI BYUDJETLASHTIRISHNI AMALGA OSHIRISH MEXANIZMLARIGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR HAMDA ERISHILGAN NATIJALAR TAHLILI.....	545
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN DIGITAL MARKETING OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN UZBEKISTAN.....	553
Sadikov Shokhrux Shukhratovich	
INVESTITSIYALARNI MOLIYAVIY BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	558
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA TURIZM SOHASIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISH	566
Tajieva Shaxnoza Mamarejabovna	
MINTAQALAR KESIMIDA INNOVATSION SALOHİYAT NOMUTANOSIBLIKLARINING SABABLARI VA EKONOMETRIK TAHLILI.....	576
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
MINTAQAVIY SANOATNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI.....	586
Ochilov Akram Odilovich, Ro'ziqulov Jamshid Ulug'bek o'g'li	
SUG'URTA INSTITUTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH VA UNING IQTISODIY KO'RSATKICHLARGA TA'SIRI.....	594
Sherov Sanjar Radjabovich	

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BAHOLASH VA BOSHQA TUZILMALARNING O‘ZARO HAMKORLIK MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Rixsimbayev Odiljon Kabildjanovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Ekonometrika kafedrası dotsenti

E-mail: o.rixsimbaev@tsue.uz

Annotatsiya

Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida baholash faoliyati va bozor infratuzilmasining boshqa tuzilmalari o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlik mexanizmlari tahlil qilingan. Bozor iqtisodiyoti sharoitida baholash tuzilmalarining rieltorlik, birja, marketing, axborot va sug‘urta xizmatlari bilan integratsiyasi iqtisodiy samaradorlikni oshirish, asosiy fondlar qiymatini to‘g‘ri belgilash hamda investitsion jarayonlarni faollashtirishda muhim o‘rin tutadi. Shuningdek, tadqiqotda baholash jarayonida davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirish, yagona axborot platformasini yaratish va xalqaro standartlarga asoslangan baholash tizimini rivojlantirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: baholash tuzilmalari, bozor infratuzilmasi, asosiy fondlar bozori, rieltorlik, birja faoliyati, sug‘urta, integratsiya, iqtisodiy samaradorlik.

Аннотация

В статье рассматриваются механизмы совершенствования взаимодействия между оценочными структурами и другими элементами рыночной инфраструктуры в Республике Узбекистан. Показано, что интеграция оценочных компаний с риэлторскими, биржевыми, маркетинговыми, информационными и страховыми организациями способствует повышению экономической эффективности, объективному определению рыночной стоимости основных фондов и активизации инвестиционных процессов. В исследовании предложены пути совершенствования взаимодействия государственного и частного секторов, создания единой информационной платформы и внедрения системы оценки, основанной на международных стандартах.

Ключевые слова: оценочная деятельность, рыночная инфраструктура, рынок основных фондов, риэлторские услуги, биржевая деятельность, страхование, интеграция, экономическая эффективность.

Abstract

This paper examines the mechanisms for improving cooperation between valuation structures and other components of market infrastructure in the Republic of Uzbekistan. It highlights that integrating valuation organizations with real estate, exchange, marketing, information, and insurance institutions enhances economic efficiency, ensures accurate determination of fixed asset market values, and stimulates investment activities. The study also proposes measures to strengthen collaboration between the public and private sectors, develop a unified information platform, and implement an internationally standardized valuation system.

Keywords: valuation structures, market infrastructure, fixed asset market, real estate services, exchange activities, insurance, integration, economic efficiency.

KIRISH

Bozor iqtisodiyotining samarali ishlashi uchun asosiy shartlardan biri, bozorning ragʻbatlantiruvchi omillari taʼsirida iqtisodiyotdagi tovarlar, xizmatlar, pul, qimmatli qogʻozlar va ishchi kuchining oqimlariga xizmat koʻrsatuvchi tashkilotlar oʻrtasida oʻzaro bogʻliq tizimni yaratish va rivojlantirishdan iboratdir. Ushbu tashkilotlar bozor xoʻjaligining institutlari yoki infratuzilmasi, deb nomlanadi. Bozor infratuzilmasi (ingl. market infrastructure) – “asosiy vazifasi tovarlarni ishlab chiqaruvchilardan isteʼmolchilarga etkazishdan iborat boʻlgan tarmoqlar, kichik tarmoqlar va faoliyat sohalari majmuidir. Bozor rivojlangan infratuzilmasi iqtisodiyotda mablagʻlarning aylanishini, yangidan barpo etiladigan qiymatni amalga oshirish jarayonini tezlashtirish uzun shart-sharoit yaratadi”¹. Bozor infratuzilmasi – murakkab, uzluksiz rivojlanib boruvchi va buning oqibatida puxta ilmiy tadqiq etilishni talab qiluvchi tizim. Ushbu zarurat shu bilan shartlanganki, mazkur tizim u bilan xoʻjalik yurituvchi subyektlar tovarlar, mahsulot va xizmatlar isteʼmolchilari sifatida duch keladigan deyarli butun iqtisodiyotni oʻzida namoyon etadi. Bozor turli sektorlarining infratuzilmasini shakllantirish ularning Barchasi uchun xos boʻlgan umumiy belgilarga ham, ulardan har birining oʻziga xos xususiyatlariga ham ega. Ushbu holat turli asosiy fondlar bozorining infratuzilmasiga ham taalluqli.

Ushbu bozorlar infratuzilmasi – asosiy fondlarni bozorda sotuvchidan xaridorga tomon yoʻnaltirishning yagona va belgilangan yoʻnalishiga ega boʻlgan qatʼiy qayd etilgan sxema emas, balki uning ishida ushbu yoʻnaltirishning eng optimal yoʻllarini tanlash mumkin boʻlgan parallel-izchil aloqalardan iborat tarmoq. Mazkur tarmoqning har bir boʻgʻini va uzeli alohida maqsadni – butun oʻzining faoliyatidan olinadigan foydani koʻpaytirishni koʻzlovchi xoʻjalik jihatdan mustaqil subyekt hisoblanadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Korxonalar aktivlarini baholash va prognozlash masalalarida xalqaro miqyosda bir qator yirik olimlar va amaliyotchilar muhim hissa qoʻshgan. Jumladan, Damodaran oʻz asarlarida aktivlar qiymatini aniqlashda diskontlagan pul oqimlari (DCF), koʻpaytma (multiples) va opsiya modellarning ustunlik va cheklovlarini asoslab bergan. Friedman va Ordway koʻchmas mulk bahosini belgilashda daromad yondashuvi va koʻp omilli tahlilning amaliy jihatlarini yoritgan. Geltner va hamkorlari tijorat koʻchmas mulkini tahlil qilishda risklar, likvidlik va iqtisodiy sikllarni inobatga olish zarurligini koʻrsatgan. Jorion esa aktivlarni baholashda risklarni baholashning statistik va ekonometrik yondashuvlarini Value at Risk modeli orqali kengaytirgan. Shu bilan birga, Koller, Goedhart va Wessels korxona qiymatini aniqlashni strategik boshqaruv qarorlari bilan bogʻlagan holda, kompaniya qiymatini oshirish mexanizmlarini ishlab chiqqan.

Nazariy asos sifatida Gujarati va Wooldridge ekonometrika boʻyicha asarlarida koʻp omilli regressiya, stasionarlik, vaqt qatorlari va panel maʼlumotlar modellarning

¹ «Язык бизнеса. Термины», Изд. компания «Бизнес-каталог», Т., 1995, стр. 185

aktivlar ko'rsatkichlarini tahlil qilishdagi qo'llanilishini ko'rsatgan. Shu bilan birga, Griliches intangibl aktivlarni, ya'ni intellektual mulk va innovatsiyalarni baholashda ekonometrik yondashuvlarning ahamiyatini asoslagan. Shapiro va Varian esa axborot iqtisodiyoti va intellektual aktivlar bozorini o'rganib, bu aktivlar qiymatini aniqlashda yangi nazariy tamoyillarni ilgari surgan. Yakuniy jihatdan, Han va Strange moliya bozorlaridagi dinamik o'zgarishlarning korxona aktivlari qiymatiga ta'sirini empirik jihatdan isbotlagan va baholashda makroiqtisodiy omillarni hisobga olish zarurligini ko'rsatgan.

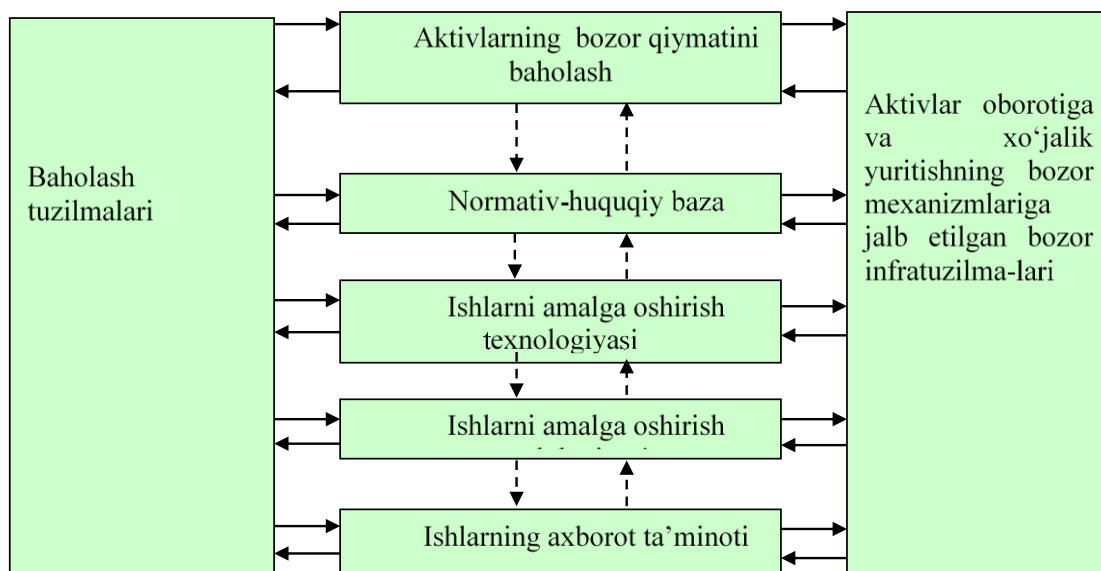
METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda korxonalar aktivlari ko'rsatkichlarini baholash va prognozlash uchun zamonaviy ekonometrik usullar qo'llanildi. Avvalo, tanlangan o'zgaruvchilar bo'yicha tavsifiy statistika tahlili amalga oshirilib, ularning asosiy tendensiyalari, dispersiya va asimmetriya ko'rsatkichlari aniqlangan. Keyinchalik omillar o'rtasidagi bog'liqliklarni tekshirish maqsadida korrelyatsiya tahlili va multikollinearlikni aniqlash uchun VIF koeffitsiyentlari hisoblandi. Ma'lumotlar qatorining statsionarligi ADF (Augmented Dickey–Fuller) testi yordamida tekshirildi. Model qurishda ko'p omilli regressiya usuli qo'llanilib, parametrlarni baholashda eng kichik kvadratlar usuli (OLS) ishlatildi. Model sifatini baholash uchun determinatsiya koeffitsiyenti (R^2), Fisher F-mezoni, Styudent t-mezonlari va Durbin–Uotson testi kabi diagnostik mezonlardan foydalanildi. Prognozlash jarayonida esa vaqt bo'yicha o'zgarishlarni aks ettirish uchun trend modellar tuzildi va ularning asosida natijaviy ko'rsatkichlarning istiqboldagi qiymatlari prognoz qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

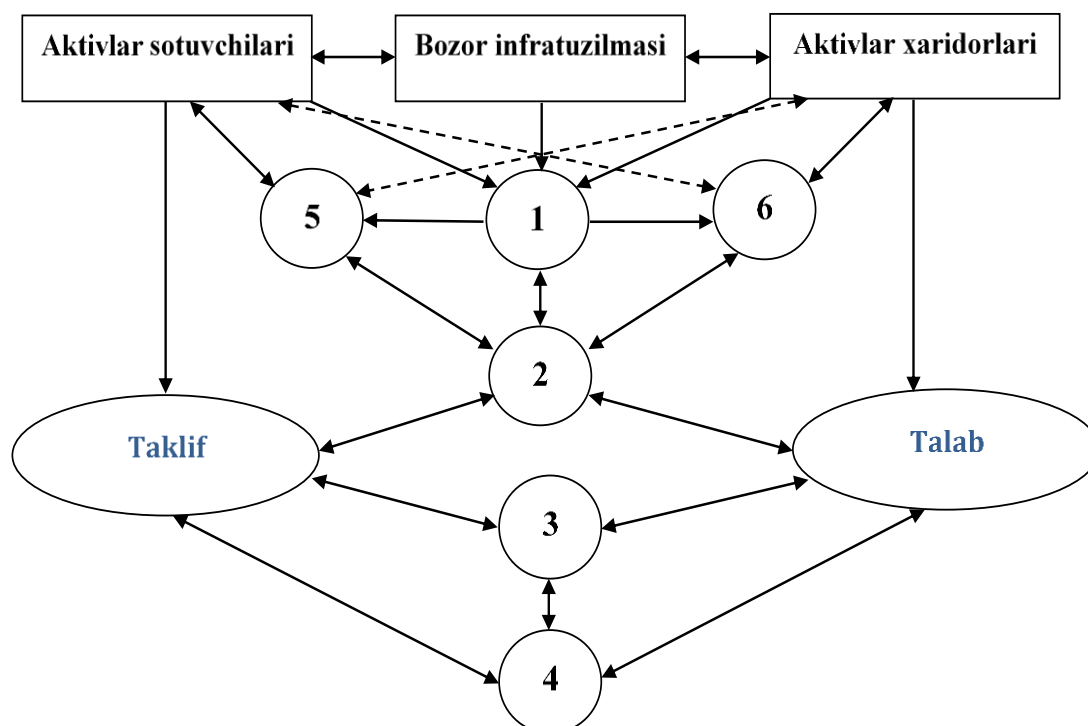
Respublikamizda xo'jalik yuritish bozor mexanizmlariga o'tkazilishining, xususiylashtirish va davlat tasarrufidan chiqarish jarayonlarining kengayishi, korxonalarni tarkibiy o'zgartirish, xususiylashtirish, aksiyalashtirish, xorijiy kapitalni jalb qilish va mulkiy hamda nomulkiy huquqlar bilan bog'liq operatsiyalarni rivojlantirish, baholash faoliyatining ahamiyatini oshirdi. Asosiy fondlar bozor qiymatini aniqlash va baholash xizmatlarini taqdim etish, baholash tuzilmalarining boshqa bozor tuzilmalariga, jumladan asosiy fondlarni sotish bilan bog'liq bo'lgan tuzilmalarga qiymatni baholashni normativ-huquqiy tartibga solish, metodologiya va texnologiyalarni, axborot ta'minotini va boshqa resurslarni samarali ishlatishni ta'minlashga asoslangan bo'lishi kerak.

Respublikamiz iqtisodiyotining izchil rivojlanishi va xo'jalik yuritish bozor mexanizmlarining takomillashuvi, asosiy fondlar bozor qiymatini aniqlashga nisbatan yondashuvlarning doimiy ravishda takomillashtirilishi va baholash texnologiyalarining yangi metodologiyalarini ishlab chiqishni talab qilmoqda.

1-rasm. Baholash tuzilmalarining boshqa bozor tuzilmalari bilan o'zaro aloqalari va o'zaro hamkorligining bazaviy sxemasi¹

Bozor infratuzilmasi, xo'jalik yurituvchi subyektlarning asosiy fondlar bozorida asosiy ishtirokchilari – iste'mol talabini va taklifni shakllantiruvchi, asosiy fondlarning bozorda sotilishini ta'minlovchi sotuvchilar va xaridorlar bilan o'zaro aloqalarini va hamkorligini belgilab beradi. Bu jarayonlar 4.5-rasmida ko'rsatilgan².

2-rasm. Asosiy fondlar bozori infratuzilmasining o'zaro aloqasi va o'zaro hamkorligi

¹ Muallif ishlanmasi

² Muallif ishlanmasi

Har bir ko'rsatilgan xizmat infratuzilmaning tegishli bo'g'iniga foyda olish imkonini beradi. Ushbu infratuzilmaga kiruvchi xo'jalik yurituvchi bo'g'inlar yig'indisi ko'rsatiladigan xizmatlar hajmining oshirilishidan manfaatdor, bunga asosiy fondlar miqdorini va ularning bozorda sotilish hajmini oshirish hisobidan ham erishish mumkin. Demak, bozor islohotlari tufayli dunyoga kelgan bozor infratuzilmalari ushbu islohotlarning rivojlantirilishidan va chuqurlashtirilishidan manfaatdor. Albatta, infratuzilma qanchalik rivojlangan bo'lsa, bozor shunchalik sivilizatsiyalashgan, raqobat shunchalik keskin, bozor o'yinlari qoidalarini buzish shunchalik qiyin¹.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida faoliyat ko'rsatuvchi asosiy shartlardan biri, bozor omillarining ta'siri ostida iqtisodiy muhitda ko'chib yuruvchi tovarlar, xizmatlar, pul, qimmatli qog'ozlar, ishchi kuchi oqimlariga xizmat ko'rsatuvchi tashkilotlar tizimining o'zaro bog'lanishi va rivojlanishidir. Ushbu tizimlarning shartlari va o'zaro bog'liqliklari bozor mexanizmlarining sifatli ishlashini ta'minlaydi. Shuningdek, bozorning hozirgi holati va talablar muvofiqligi orqali, iqtisodiyotdagi korxonalar va iste'molchilar o'rtasida o'zaro aloqalar aniq ko'rinadi.

Bundan tashqari, bozor infratuzilmasining muvaffaqiyatli ishlashini ta'minlashda, ularning tasodifiy xarajatlarini boshqarishda ehtiyoj borligini tushunish muhimdir. Raqobatni kuchaytirish va sivilizatsiyalashgan muhitni yaratish bo'yicha chora-tadbirlar mavjud. Asosiy fondlar bozorining samarali ishlashi uchun zarur bo'lgan infratuzilma esa, tovarlar va mahsulotlar bozorida bo'lganidek, baholash kompaniyalari, tashkilotlar, va boshqalar bilan to'g'ridan-to'g'ri bog'liq bo'lmasligi mumkin, chunki bozorda mahsulotning narxi, ishlab chiqaruvchining narxi va xarajatlari asosida belgilanishi zarur.

Asosiy fondlar bozorida xizmat ko'rsatuvchi infratuzilmaning faoliyatini, axborot, konsalting, va marketing xizmatlari bilan bog'lash orqali, amaldagi bozorlar o'rtasida vazifalarni o'zgartirish va samarali boshqaruvni amalga oshirish mumkin. Bu jarayonda bozor infratuzilmasining ko'p qismida korxonalar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni samarali rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Yuqoridagi tuzilma orqali bozor infratuzilmasining ishlashini nazorat qilish va o'zgartirish kerak. Bozor infratuzilmasining to'liq shakllanishi va xizmat ko'rsatuvchi tashkilotlar bilan aloqalarning yaxshilanishi orqali asosiy fondlar bozorida xizmatlar ko'rsatiladi, va bu faoliyatni baholash, rieltorlik, va birja xizmatlarining samaradorligini oshirishga imkon beradi.

Respublikamizda asosiy fondlar bozoridagi faoliyatni takomillashtirish, davlat va bozor mexanizmlarining o'zaro munosabatlarini, baholashning to'g'ri amalga oshirilishiga bog'lash zarurati hamda undan keyin barcha bozor tuzilmalarining mavjud talab va ehtiyojlarga mos kelishiga xizmat qiladi. Bu esa, o'z navbatida, baholash bozorining o'zini o'nglash uchun zarur bo'lgan asosiy qadamlarni qo'yadi.

Asosiy fondlar qiymatini aniqlash jarayonida baholash tuzilmasi, olingan natijalarga muvofiq, davlat va xo'jalik yurituvchi subyektlarining o'zaro aloqalarini tartibga soladi. Bu sharoitda, baholash tuzilmasi va xo'jalik yurituvchi subyekt

¹«Основы приватизации» Госкомимущество Республики Узбекистан, ИПК «Шарк», Т., 1996, стр. 130.

oʻrtasidagi hamkorlik bevosita va oʻziga xos xususiyatga ega boʻladi. Asosiy fondlar qiymatini baholashda, ular sotish yoki garov evaziga mablagʻ olish maqsadida ishlatilsa, baholash natijalari yuqorida qayd etilgan maxsus tashkilotlar (masalan, birjalar yoki banklar) tomonidan hal qilinadigan masalalar uchun boshlangʻich baza sifatida xizmat qiladi.

Bu holatni umumlashtiradigan boʻlsak, asosiy fondlar qiymatini baholash jarayoni baholash tuzilmalarining maqsadlariga qarab, ham xoʻjalik yurituvchi subyektlar, ham boshqa tashkilotlar bilan yaqin hamkorlikni taʼminlashni nazarda tutadi. Shu bilan birga, bizning fikrimizcha, baholash tuzilmalarining ularni oʻzaro hamkorlik qiladigan asosiy bozor infratuzilmalari (sotuvchilar va xaridorlardan tashqari) faoliyatining asosiy yoʻnalishlarini tahlil qilish maqsadga muvofiq boʻladi.

Rieltorlik xizmatlari, yuridik va jismoniy shaxslar tomonidan, manfaatdor shaxsning nomidan va uning manfaatlari yoʻlida, lekin uning hisobidan, fuqarolik-huquqiy operatsiyalarni amalga oshirishga oid kelishuv yoki ishonchnoma asosida bajariladigan kasbiy tadbirkorlik faoliyatini anglatadi. Rieltorlik firmalarining faoliyat yuritadigan bozorini uyushgan bozor deb atash mumkin¹. Rieltorlik xizmatlari jumlasiga quyidagi faoliyatlar kiradi:

- xizmatlar isteʼmolchisi (ishonch bildiruvchi) bilan tuzilgan kelishuv asosida, ishonch bildiruvchi nomidan va uning hisobidan unga tegishli yoki foydalanishga ruxsat berilgan asosiy fondlar boʻyicha yuridik harakatlarni amalga oshirish, shu jumladan kelajakda shartnomada belgilangan yoki tuzish vaqtida koʻrsatilmagan asosiy fondlarni sotib olish yoki ulardan voz kechish majburiyatlarini oʻz zimmasiga oladigan topshiriq shartnomasi asosida amalga oshiriladigan ishonchli shaxsning faoliyati.

- asosiy fondlar bilan bitimlar tuzish istagini bildirgan shaxslarga, keyinchalik, ishonchli shaxs tomonidan, tegishli bitimlarni tuzishda vositachilik qilish uchun kontragentlarni qidirish boʻyicha xizmatlar koʻrsatish, ammo ularning bevosita tomoni hisoblanmasligi kerak.

asosiy fondlar ishonchli boshqaruvchisi tomonidan mulkdorning topshirigʻiga asoslanib, oʻzining tavakkalchiligini inobatga olgan holda amalga oshiriladigan, mulkdorning asosiy fondlariga egalik qilish, ulardan foydalanish va ularni tasarruf etish huquqlaridan foyda olishga qaratilgan boshqaruv faoliyati. Asosiy fondlarning ishonchli boshqaruvchisi – bu, shartnomaga muvofiq, asosiy fondlar bilan muayyan vaqt davomida yuridik va amaliy harakatlarni amalga oshiruvchi yuridik shaxs yoki yakka tartibdagi tadbirkor boʻlib, qonun yoki shartnomaga toʻgʻridan-toʻgʻri taqiqlangan harakatlardan mustasno.

axborot va maslahat xizmatlarini taqdim etish, shu jumladan, isteʼmolchilarga asosiy fondlar toʻgʻrisidagi axborot va bitimlarni tuzish uchun zarur boʻlgan boshqa axborotlarni taqdim etish, bozor konyunkturasini oʻrganish va asosiy fondlar bilan

¹ «Институциональные основы формирования многоукладной экономики», НИИУРР, изд. «Консаудитинформ», Т., 2012, стр. 118.

bog'liq boshqa xizmatlarni ko'rsatish, amaldagi qonun hujjatlariga muvofiq litsenziya talab qilinadigan xizmatlardan tashqari.

bitimlarning to'g'ri tuzilishi va bajarilishi uchun yordam berish, shu jumladan hujjatlarni rasmiylashtirish, shuningdek bitimlar bo'yicha hisob-kitoblarni xavfsiz va to'g'ri amalga oshirish bo'yicha xizmatlar, ularni taqdim etish uchun bank faoliyati litsenziyasiga ega bo'lishi kerak, bundan mustasno.

asosiy fondlarni qayta sotish yoki foydalanishga topshirish maqsadida ularni barpo etish bo'yicha faoliyat.

Asosiy fondlar bozorida rieltorlik xizmatlarining xilma-xilligi mazkur bozor infratuzilmasida tadbirkorlik faoliyati ushbu turining muhimligini belgilab beradi. Bunda hal etiladigan vazifalarning murakkabligi yuksak kasbiy tayyorgarlikni, mas'uliyat esa uni sug'urta qildirish zarurligini talab qiladi.

Birja xizmatlari deganda yuridik shaxslar tomonidan amalga oshiriladigan asosiy fondlar bilan savdolarni tashkil qilish, o'tkazish va ularning natijalarini rasmiylashtirish borasidagi kasbiy tadbirkorlik faoliyati tushuniladi. Asosiy fondlar bozorida birja faoliyati, odatda, ixtisoslashgan birjalar va ularning mintaqaviy filiallari tomonidan amalga oshiriladi. Birja faoliyati to'liq xo'jalik hisobi tamoyillari asosida amalga oshirilib, asosiy fondlar bilan birja savdosini o'tkazish borasidagi Barcha belgilangan tartibotlar va mexanizmlarning bajarilishini ta'minlashga yo'naltirilgan.

Asosiy fondlarning sivilizatsiyalashgan bozorini shakllantirishda va rivojlantirishda sug'urta, auditorlik, konsalting va bank tuzilmalari muhim rol o'ynaydi. Masalan, bozor munosabatlarining rivojlanishiga qarab nafaqat asosiy fondlarni turli xildagi tavakkalchiliklardan sug'urtalash, balki ular bilan tuziladigan bitimlarni sug'urtalash borgan sayin ko'proq ahamiyat kasb etmoqda, u sug'urta hodisasi sodir bo'lganda sug'urta qildiruvchining moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi. Jahon amaliyotida bunday tavakkalchiliklar sug'urta kompaniyalarida rieltorlik firmalari tomonidan sug'urta qilinadi, ularning ayrimlari esa asosiy fondlar bilan amalga oshiriladigan sug'urta operatsiyalarini o'tkazishga ixtisoslashgan.

Infratuzilmaning har bir bo'g'ini asosiy fondlarning sotuvchilardan xaridorlarga yo'naltirilishidan manfaatdordir, ularning ushbu yo'nalishdagi muvaffaqiyati esa ko'p jihatdan mazkur bo'g'inlar sa'y-harakatlarining muvofiqlashtirilganligiga, turli xizmatlarning optimal tarzda uyg'unlashtirilganligiga, ushbu xizmatlarni ko'rsatishni tashkil etishdagi aniqlikka bog'liq. Shuning uchun bozor infratuzilmasi Barcha bo'g'inlarining asosiy fondlar bozorini rivojlantirishni faollashtirish va ularning oborotini tezlashtirishdagi imkoniyatlaridan to'liq foydalanish katta ilmiy va amaliy qiziqish uyg'otadi.

O'zaro hamkorlik ishtirokchilarining tarkibi asosiy fondlar qiymatini baholashning maqsadli yo'nalishi bilan belgilanadi. Bunda bozor infratuzilmasining rivojlanganligi, uning tarkibiga kiruvchi tuzilmalarning ixtisoslashganlik darajasi, ushbu tuzilmalarning ko'p sohaga ixtisoslashganlik darajasi roven muhim ahamiyat kasb etadi.

Asosiy fondlar bilan fuqarolik-huquqiy oborotni tashkil etish va amalga oshirish hamda ushbu asosiy fondlar mulkdorlarining munosabatlarini tartibga solish

jarayonida xo‘jalik yurituvchi subyektlar (asosiy fondlar mulkdorlari, sotuvchilar va xaridorlar) hamda asosiy fondlar bozorining ishtirokchisi sifatida va iqtisodiyotning ushbu sektorini tartibga soluvchi organ sifatida davlat ishtirok etadi. Asosiy fondlar qiymatini baholash jarayonida ushbu baholashning maqsadli yo‘nalishiga qarab baholash tuzilmalari turli tuzilmalar bilan o‘zaro hamkorlik qiladi. Turli yo‘nalishdagi baholash xizmatlarini ko‘rsatish chog‘ida baholash tuzilmalarining boshqa subyektlar bilan o‘zaro hamkorligi 4.1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval.

Baholash xizmatlarini maqsadli yo‘nalishiga qarab baholash tuzilmalarining boshqa xo‘jalik yurituvchi subyektlar bilan o‘zaro hamkorligi

Bozorlar turlari va baholash maqsadi	Qiymat turlari	Xo‘jalik yurituvchi subyektlar bilan o‘zaro hamkorlik
1	2	3
Ko‘chmas mulk bozori, fond bozori, birja va nobirja savdolari	Bozor qiymati	Sotuvchilar, xaridorlar, marketing, konsalting, birja va boshqa tuzilmalar
Investitsiyalar bozori	Investitsiya qiymati	Asosiy fondlar mulkdorlari, investorlar, marketing va konsalting tuzilmalari
Kreditlar bozori	Garov qiymati	Asosiy fondlar mulkdorlari, marketing tuzilmalari, banklar va b.
Asosiy fondlarning tugatilishi munosabati bilan qiymatni baholash	Tugatish qiymati	Asosiy fondlar mulkdorlari, xaridorlar, marketing, konsalting, birja va boshqa tuzilmalar
Asosiy fondlarga soliq solishga aniqlik kiritish	Bozor qiymati yoki soliq to‘g‘risidagi qonun hujjatlarida e‘tirof etiladigan boshqa qiymat	Asosiy fondlar mulkdorlari, soliq organlari, konsalting tuzilmalari
Moliyaviy hisob va hisobotlar maqsadlari uchun qiymatni baholash:		Asosiy fondlar mulkdorlari, statistika va asosiy fondlar hisobini yuritish organlari
- asosiy fondlarni foydalanishga topshirish vaqtida	Dastlabki qiymat	
- asosiy fondlarni baholash vaqtida	Tiklash qiymati	
Yo‘qotishlar yoki sug‘urtalangan asosiy fondlarning zarar ko‘rishi qiymatini baholash	Boshlang‘ich qiymat yoki o‘rin bosish qiymati	Asosiy fondlar mulkdorlari, sug‘urta va konsalting tuzilmalari

Baholash tuzilmalarining bozor infratuzilmasining boshqa xo‘jalik yurituvchi subyektlari bilan o‘zaro hamkorligini rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlarini ko‘rib chiqayotib ushbu o‘zaro hamkorlikning qator o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga olish lozim.

Baholash xizmatlarining buyurtmachilari (iste‘molchilar), odatda, muayyan vazifalarni hal etish uchun asosiy fondlar qiymatining baholanishiga ehtiyoj sezishadi, demak, ular alohida xizmatlarning emas, balki ushbu vazifalarni hal etish uchun xizmatlar butun majmuining ko‘rsatilishidan (asosiy fondlarni sotish, asosiy fondlarni garovga qo‘yish evaziga kredit olish va h.k.) manfaatdordirlar, ya‘ni iste‘molchilar ushbu xizmatlar majmuining “yagona oyna”dan ko‘rsatilishidan manfaatdor.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O‘zbekiston Respublikasida bozor iqtisodiyotining chuqurlashuvi sharoitida baholash faoliyatining ahamiyati keskin ortib bormoqda. Baholash tizimi nafaqat

aktivlarning bozor qiymatini aniqlash vositasi, balki davlat, biznes va investitsiya sektorlari oʻrtasidagi iqtisodiy aloqalarning barqarorligini taʼminlaydigan muhim institut sifatida shakllanmoqda. Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, baholash tuzilmalarining boshqa bozor infratuzilmalari — rieltorlik, birja, marketing, axborot va sugʻurta xizmatlari bilan samarali integratsiyasi iqtisodiy faoliyatni faollashtiradi, resurslardan foydalanish samaradorligini oshiradi hamda investitsion muhitning shaffofligini taʼminlaydi.

Bozor infratuzilmasining har bir boʻgʻini oʻzining maqsadi, manfaatlari va iqtisodiy roli bilan baholash tizimining rivojlanishida oʻziga xos oʻrin tutadi. Ayniqsa, rieltorlik va birja xizmatlari orqali aktivlar bozorida shakllanayotgan narx signallari baholash natijalari bilan uygʻunlashganda, iqtisodiy qarorlar qabul qilish jarayoni yanada aniq va ishonchli boʻladi. Shuningdek, baholash jarayonida davlat ishtirokining mavjudligi - normativ-huquqiy asoslarni takomillashtirish, xalqaro standartlarga mos metodologiyani joriy etish, axborot almashinuvini raqamlashtirish va “yagona oyna” tizimini yaratish orqali, bozor mexanizmlarining samaradorligini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Malaysian Education Blue Print (2015 – 2025). 2015. Higher education retrieved form
2. Tacis programme (2000-2006). Council Regulation (EC, Euratom) No 99/2000 of 29 December 1999 concerning the provision of assistance to the partner states in Eastern Europe and Central Asia [See amending acts]. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/tacis-programme-2000-2006.html>
3. Abbasov M.E. Metod «парных продаж». Гранисы primenimosti / URL:
4. Anikina O. «O razvitii osenochnoy deyatelnosti v Uzbekistane». Jurnal «Ekonomika i klass sobstvennikov», №3, 2002 g, str. 42
5. Barinov N.P. O razbrose sen na odin ob'ekt nedvijimosti (rezultaty oprosa specialistov) // Byulleten RWAY/ – №271 (oktyabr 2017), URL: http://srroo.ru/upload/iblock/347/o-razbrose-tsen-na-nedvizhimost_barinov-n.p..pdf
6. Bufetova L.P. Istoriya ekonomiki. Uchebnoe posobie. Chast I. Barnaul. Akademiya ekonomiki i prava. Altayskoe otделение, 1996;
7. Jid Sh. Kooperatsiya. S-Peterburg, Prometey, 1909.;
8. Jid Sh. Rist Sh. Istoriya ekonomicheskix ucheniy. M., Ekonomika, 1995.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:

Ingliz tili muharriri:

Rus tili muharriri:

Musahhih:

Sahifalovchi va dizaynerlar:

Xakimov Ziyodulla Axmadovich

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li

Karimova Shirin Zoxid qizi

Sadikov Shoxrux Shuxratovich

Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, sentyabr, 9-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta:

info@marketingjournal.uz

Bot:

[@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)

Tel.:

+998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. ГОСТ 7.56-2002 " Seriyali nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlataro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**